

El Segon Atlas dels ocells nidificants d'Europa: de Catalunya a Europa

L'atles dels ocells nidificants d'Europa és un dels majors projectes ornitològics mai realitzats. Aquest atlas cobrirà el període 2013-2017 amb més de 10.000.000 km² de 50 països i aportarà informació sobre la distribució, densitats i canvis en les poblacions des de 1980.

El coneixement de la distribució, la mida de les poblacions i les tendències dels éssers vius resulta essencial per a la conservació de la biodiversitat natural. En molts països d'Europa s'han produït atlas d'ocells en els darrers decennis (Gibbons *et al.*, 2007). Els ocells, però, en general són organismes molt ben distribuïts i la majoria de les espècies europees s'estenen més enllà de les fronteres nacionals. Per tant, és essencial determinar la distribució i l'abundància a escala europea a fi d'aplicar les mesures adequades de conservació a la UE i a nivell pan-europeu, o fins i tot a nivell mundial per a les espècies que concentren la seva distribució al nostre continent. Saber la mida total de la població és igualment important tant per als organismes internacionals que treballen en la

matèria, com *BirdLife International*, com per determinar la responsabilitat que té cada país en la conservació de cada espècie d'acord amb el percentatge de la població total que allotja (Keller & Bollman 2004).

El primer atlas dels ocells d'Europa

Aquestes raons van motivar que l'*European Bird Census Council* (EBCC) produís el primer atlas dels ocells d'Europa (Hagemeijer & Blair, 1997) en col·laboració amb la vasta xarxa d'instituts i societats ornitològiques d'Europa. Aquest treball compila el coneixement disponible per al període de 1980-1990 per descriure la distribució de totes les espècies d'ocells que nidifiquen a Europa, i va ser una fita en l'ornitologia europea. No només ha proporcionat una base sòlida per orientar

El Segon Atlas dels ocells nidificants d'Europa cobreix a la vegada zones amb l'avifauna tan coneguda com Catalunya, i altres regions molt remotes i sense ornitòlegs. Bona part de la tundra àrtica, per exemple, és de molt difícil accés, però caldrà prospectar-la per conèixer la distribució d'espècies com el repicatalons de Lapònia *Calcarius lapponicus*.
Foto: Mikhail Korepov

els esforços de conservació, sinó que la seva informació detallada també ha demostrat ser una font inestimable per a multitud d'estudis científics, fins al punt que estem davant de l'atles d'ocells més citat al Google Scholar (Tulloch *et al.* 2013). No obstant això, gran part de l'Europa de l'Est no es va poder mostrejar en el moment. En particular, el territori de la Rússia europea (40% d'Europa) es va incloure molt parcialment. La cobertura també va ser molt baixa per a alguns dels països d'Europa central i oriental que s'han adherit recentment a la UE. D'altra banda, les dades utilitzades per al primer atlas es van recopilar fa 30 anys o més. Tal com vam veure en repetir l'Atlas dels ocells nidificants de Catalunya (Estrada *et al.* 2004), en aquells països on s'han pogut repetir els atlas després de períodes d'uns quinze a vint anys, les dades revelen alteracions notables en la distribució de moltes espècies. Aquestes alteracions es podrien augmentar com a conseqüència dels canvis climàtic i dels usos del sòl.

El Nou Atlas dels Ocells d'Europa

L'any 2010 es van presentar les primeres idees per a un nou atlas d'ocells nidificants d'Europa (EBBA2) a l'Assemblea de l'EBCC. Un any més tard es va establir un Comitè de direcció de l'atles (ASC) i el 2012 es va crear un equip de coordinació, integrat per Sergi Herrando i el seu equip de l'Institut Català d'Ornitologia (ICO) i Petr Voríšek de la Societat Txeca d'Ornitologia (CSO), sota la supervisió de Verena Keller, membre de l'Institut Suís d'Ornitologia i presidenta de l'ASC. L'EBBA2 cobrirà el conjunt d'Europa, és a dir, més de 10.000.000 km² i de 50 països, inclosa tota Turquia, el Caucas i la part europea de Rússia i Kazakhstan. El període de treball de camp s'estén sobre les temporades de nidificació 2013-2017.

Podeu consultar tota la informació del projecte a www.ebba2.info

Objectius EBBA2 i productes esperats

Com en el primer Atlas dels ocells nidificants d'Europa, l'objectiu d'EBBA2 és obtenir el llistat d'espècies d'ocells reproductors més complet possible de cada quadrat de 50x50 km. Aquesta és la base del resultat principal d'aquest atlas, una sèrie de mapes que mostrin evidències de cria (Figura 1) i l'abundància

Una crida als ornitòlegs viatgers

Malauradament, a molts països de l'est i el sud-est d'Europa a dia d'avui encara no es té un coneixement bàsic dels seus ocells nidificants i el nombre d'ornitòlegs és tan baix que no poden garantir una cobertura geogràfica suficient. En molts casos les observacions dels ornitòlegs estrangers seran molt valuoses. Si durant les pròximes primaveres (2015, 2016 i 2017) viatges a qualsevol país d'Europa, pots contribuir substancialment amb les teves observacions. Et proposem tres maneres de participar:

- **Senzillament aportant les observacions que realitzis durant el teu viatge.** Només cal que anotis les espècies que detectis amb el codi atlas corresponent, i així ajudar a completar el llistat d'espècies nidificants a cada quadrat de 50x50 km.
- **Realitzant senzills censos de durada controlada.** Es tracta de fer una llista completa durant una caminada de temps controlat (entre 60 i 120 minuts). Cal anotar totes les espècies detectades amb el codi atlas corresponent, però no és necessari comptar els exemplars.
- **Organitzant una expedició per a l'EBBA2.** Si vols fer una màxima contribució a l'EBBA2, pots organitzar el teu viatge prioritant les zones més remotes i planificant la millor combinació de censos de durada controlada i mostratges no estandarditzats per garantir una cobertura suficient d'un o diversos quadrats de 50x50 km.

Països tan propers com Portugal o destinacions tan interessants per als ornitòlegs com Grècia, Turquia o Geòrgia, són algunes de les opcions on les teves dades poden ser més rellevants. Vagis on vagis en els teus viatges et recomanem que et posis en contacte amb el coordinador nacional corresponent per tal que el teu viatge faci una màxima contribució per a l'EBBA2. Recordeu també que en Sergi Herrando (ornitologia@ornitologia.org) és coordinador europeu i us pot assessorar i posar en contacte amb la gent d'aquests països que han demanat col·laboració internacional.

A bona part de l'àrea de distribució d'espècies com el tètoll cuabarrat *Limosa lapponica* no hi ha ornitòlegs locals. Per això, a més de gaudir dels ocells viatjant arreu d'Europa, qualsevol observació pot ser una aportació rellevant per a l'Atlas dels ocells nidificants d'Europa.
Foto: Mikhail Korepov

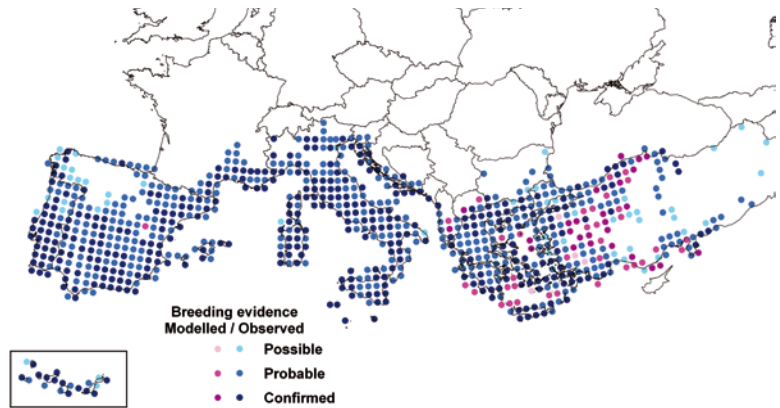
Tallarol capnegre
Sylvia melanocephala
Dibuix: Toni Llobet

(Figura 2) per a totes les espècies d'ocells en una quadrícula de 50x50 km. No obstant això, l'EBBA2 també intenta documentar els canvis en la distribució de les espècies d'ocells que es produeixen des de la dècada de 1980 (Figura 3). A més, una de les millores esperades en aquest nou atlas és presentar informació comparable sobre la presència d'espècies en una alta resolució espacial per tantes espècies com sigui possible. Específicament, l'EBBA2 utilitzarà censos a temps controlat en una mostra de quadrats de 10x10 km ben distribuïts arreu d'Europa amb l'objectiu de produir mapes on es vegi la probabilitat de presència amb molt de detall (Figura 4).

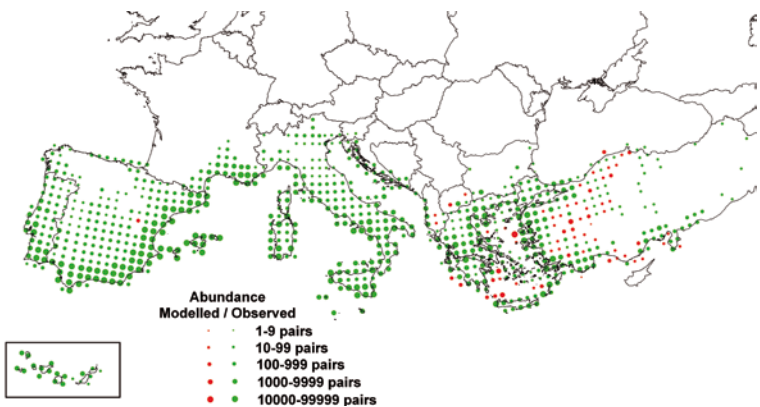
Com aconseguir-ho

Actualment moltes societats ornitològiques, museus d'història natural o universitats d'Europa estan desenvolupant projectes de seguiment d'ocells. Aquests projectes poden aportar dades per a l'EBBA2 però s'hauran de complementar per mostres específics en moltes altres regions. En aquest context no s'ha intentat desenvolupar una metodologia de camp comuna per a tots els països europeus, un enfocament que ja ha estat utilitzat amb èxit en el Projecte Pan Europeu de Seguiment d'Ocells comuns (Gregory & Voríšek 2003).

Moltes fonts de dades de camp es poden considerar com adequades per a la seva inclusió en aquest gran projecte: 1) els atlas d'ocells nidificants nacionals o regionals amb períodes d'estudi que coincideixin totalment o parcialment amb els de l'EBBA2; 2) projectes de seguiment sistemàtic d'ocells comuns; 3) seguiments específics (per exemple, censos

▲ **Figura 1.** Simulació per al projecte EBBA2 del mapa d'evidències de nidificació (possible, probable i segura) del tallarol capnegre *Sylvia melanocephala*. El projecte intentarà il·lustrar les prediccions dels models estadístics en quadrats no mostrejats (*Modelled*) independentment de les dades observades (*Observed*). Resolució de 50x50 km.

▲ **Figura 2.** Simulació per al projecte EBBA2 del mapa d'abundància del tallarol capnegre *Sylvia melanocephala* (nombre de parelles). El projecte intentarà il·lustrar les prediccions dels models estadístics en quadrats no mostrejats (*Modelled*) així com les dades observades (*Observed*). Resolució de 50x50 km.

d'espècies colonials o espècies rares) o monitoratge de zones d'especial interès (per exemple, el monitoratge de les IBA); i 4) observacions casuais, sovint recollides a través de les plataformes on-line. En els casos on no es disposi de cap altra font d'informació actualitzada es podria arribar a emprar una combinació de dades antigues i coneixement expert per tal d'estimar la presència actual (Herrando *et al.* 2013).

Agraïments

Un agraïment molt especial a les desenes de milers de voluntaris que arreu d'Europa estan recollint dades per als seus atlas en el context de l'Atlas dels ocells nidificants d'Europa. Agraïm als coordinadors nacionals la seva ingent feina de coordinació, recopilació, validació

La contribució a l'Atlas d'Europa des de Catalunya

La primavera de 2015 arrenca el Nou Atlas dels ocells nidificants de Catalunya, que actualitzarà la distribució de totes les espècies nidificants i analitzarà els canvis que han patit des de l'anterior atlas. El Nou Atlas neix, en part, motivat per l'EBBA2, i pretén garantir que Catalunya hi tindrà una cobertura excel·lent.

La millor manera de contribuir a l'EBBA2 a Catalunya, per tant, és participar en el Nou Atlas dels ocells nidificants de Catalunya. A cada quadrat de 10x10 km de Catalunya el treball de camp per al Nou Atlas inclou el programa SOCC i un seguit de mostratges estandarditzats d'una hora en una sèrie de quadrats

d'1x1 km. Ambdós mostratges es podran utilitzar com a censos de temps controlat per als mapes d'alta resolució de l'EBBA2 (Figura 4). A més, s'obindrà el llistat complet d'espècies nidificants a cada quadrat 10x10 km amb el codi atlas corresponent gràcies a l'esforç dels responsables de cada quadrat i a les dades casuals registrades al portal Ornitho.cat, que també seran la base per a confeccionar el llistat del quadrat de 50x50 km per a l'EBBA2.

Si encara no participes al Nou Atlas, posa't en contacte amb la coordinació (atles@ornitologia.org) per sol·licitar el teu quadrat! A més, pots aportar qualsevol observació d'ocells nidificants a Ornitho.cat.

ció i gestió de dades, i als nostres col·legues de l'Atlas Steering Committee, Hans-Günther Bauer, Lluís Brotons, Mark Eaton, Ruud Foppen, Mikhail Kalyakin, Aleksí Lehtikoinen, David Noble i Iván Ramírez tot el seu esforç per tirar endavant aquest projecte. I finalment no podem deixar d'agrair l'esforç de tot l'equip de EBBA2 de Suïssa, Catalunya i la República Txeca: Verena Keller, Petr Vorisek, Martin Kupka, Marc Anton, Dani Villero, Magda Pla i David Martí.

SERGI HERRANDO

Coordinador del Nou atlas dels ocells nidificants d'Europa

MARTÍ FRANCH

Coordinador del Nou atlas dels ocells nidificants de Catalunya

Bibliografia

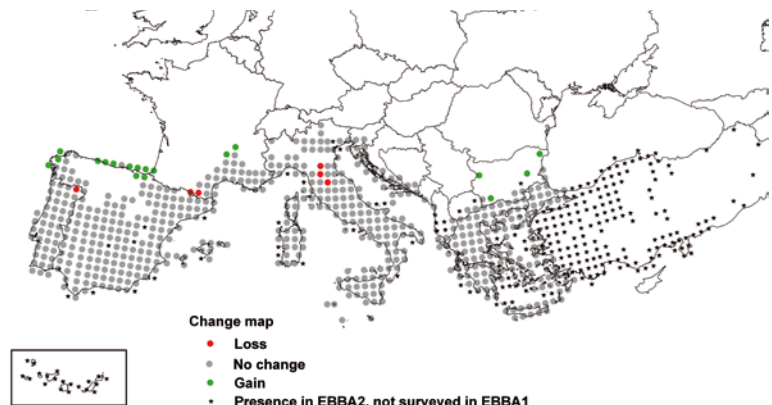
Estrada, J., Pedrocchi, V., Brotons, L. & Herrando, S. (2004). *Atlas dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002*. Institut Català d'Ornitologia/Lynx edicions, Barcelona.

Gibbons, D.W., Donald, P.F., Bauer, H.-G., Fornasari, L. & I.K. Dawson (2007). Mapping avian distributions: the evolution of bird atlases. *Bird Study* 54: 324-334.

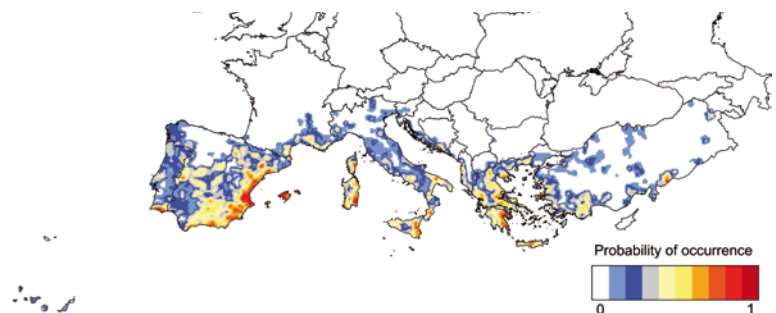
Gregory, R.D. & Vorisek, P. (2003). Report on the Pan European Common Bird Monitoring workshop. *Bird Census News* 16 (2): 2-13.

Hagemeijer, W. & Blair, M. (1997). *The EBCC Atlas of European Breeding Birds*. T. & A.D. Poyser, London.

Herrando, S. Vorisek, P & Keller, V. (2013) The methodology of the new European breeding bird atlas: finding standards across diverse situations. *Bird Census News* 26 (1-2): 6-14.

▲ **Figura 3.** Simulació per al projecte EBBA2 del mapa de canvi en la distribució (pèrdua / sense canvi/ guany / no mostrejat a EBBA1) en el període transcorregut entre els dos atlas de nidificació del tallarol capnegre *Sylvia melanocephala*. Resolució de 50x50 km.

▲ **Figura 4.** Simulació per al projecte EBBA2 del mapa d'alta resolució (10x10 km) del tallarol capnegre *Sylvia melanocephala*.

Tulloch, A.I.T., Possingham, H.P., Joseph, L.N., Szabo, J. & Martin, T.G. (2013). Realising the full potential of citizen science monitoring programs. *Biological Conservation* 165: 128-138.